

2.1. კლასტიკების თეორიის ჩამოყალიბების შესახებ*

გლობალიზაცია კომპანიებს საშუალებას აძლევს მიიღონ კაპიტალი, პროდუქტი და ტექნოლოგიები ნებისმიერი ადგილიდან. ფიქრობენ, რომ კონკურენციაზე სამთავრობო გავლენა გაცილებით ნაკლებია მსოფლიო მასშტაბებით მოქმედ ძალებთან შედარებით. ნაშრომში „ერების კონკურენციული უპირატესობები“ (1990), პროფ. მაიკლ პორტერმა ჩამოაყალიბა ნაციონალური, სახელმწიფო და ადგილობრივი კონკურენტუნარიანობის თეორია მსოფლიო ეკონომიკის კონტექსტით. ამ თეორიაში კლასტიკებს ეთმობა წამყვანი როლი.

კლასტიკი - ესაა გეოგრაფიული ნიშნით კონცენტრირებული ურთიერთდაკავშირებული კომპანიების, სპეციალიზებული და მომსახურების მიმწოდებლების, შესაბამისი დარგების ფირმათა ჯგუფები, აგრეთვე მათ საქმიანობასთან დაკავშირებული ორგანიზაციები (უნივერსიტეტები, სტანდარტიზაციის სააგენტოები, სავაჭრო ორგანიზაციები და სხვ.) განსაზღვრულ სფეროებში კონკურენტები, მაგრამ ამასთან ერთობლივად მომუშავენი.

კლასტიკის ფენომენი ამა თუ იმ ფორმით აღიარებული და შესწავლილი იყო რიგ ნაშრომში. თუმცა, მისი გაგება შეუძლებელია, თუ მას განიხილავ კონკურენციის თეორიის უფრო ფართო ხედვისა და გლობალურ ეკონომიკაში ადგილმდებარეობის მნიშვნელობის ზეგავლენისაგან დამოუკიდებლად. იმის მიუხედავად, რომ გლობალიზაციის პროცესებთან დაკავშირებით კლასტიკების აღმოცენების მიზეზების მნიშვნელობა სულ უფრო მცირდება, შეიმჩნევა კლასტიკების ახალი როლი, რაც თავის მხრივ ეფუძნება სამეცნიერო ცოდნასა და დინამიკურ ეკონომიკას.

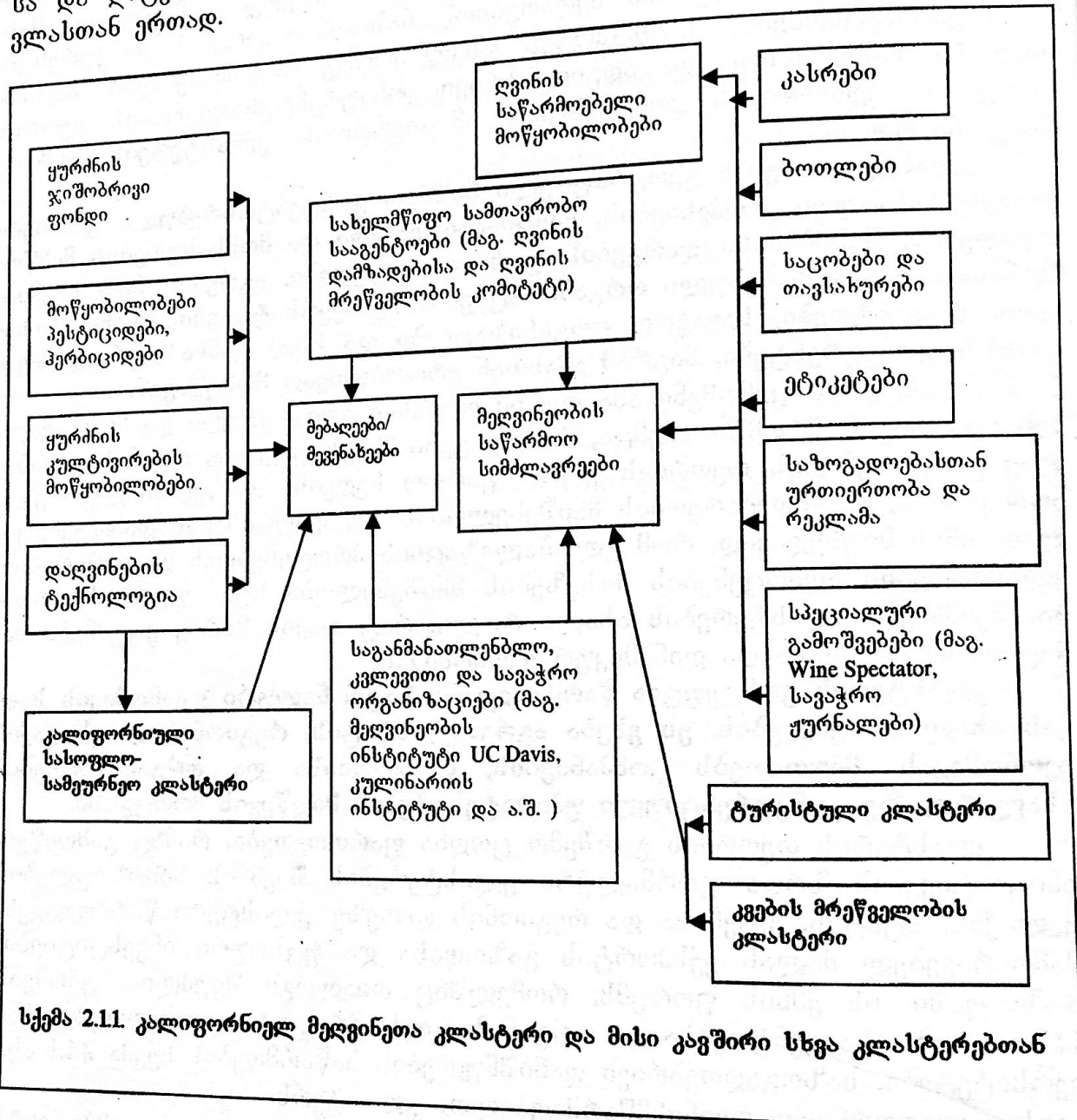
კლასტიკის კონცეფცია წარმოადგენს ნაციონალური ეკონომიკის ხედვის ახალ საშუალებას. ეს ეხება აგრეთვე შტატის, რეგიონის და ქალაქის ეკონომიკას, მიუთითებს კომპანიების, მთავრობისა და ორგანიზაციების ახალ როლზე კონკურენციული უპირატესობების მიღწევის პროცესში.

კლასტიკის თეორიის გარშემო ცოდნა ფართოვდება, რამაც გამოიწვია ინიციატივების ზრდა ფორმალური კლასტიკების შექმნის მიმართულებით ქალაქის, შტატის, ქვეყნისა და რეგიონის დონეზე. კლასტიკი წარმოადგენს მამოძრავებელ ძალას ექსპორტის გაზრდასა და უცხოური ინვესტიციების მოზიდვაში. ის ქმნის ფორუმს, რომელშიც დიალოგი შეუძლია, ფირმებს, სამთავრობო სააგენტოებსა და ორგანიზაციებს (როგორცაა სკოლები, უნივერსიტეტები, საზოგადოებრივი დანიშნულების საწარმოები). სქემა 2.1.1 ასახავს კალიფორნიელ დვინისმწარმოებელთა კლასტიკს.

ბუნებრივია, სქემატური გამოსახვა ვერ მოიცავს ყველა კომპონენტს, რომლისგანაც შედგება არსებული კლასტიკი, თუმცა, იგი მაინც გვიჩვენებს მის მნიშვნელოვან კავშირებს. ეს დარგები იყნებენ საერთო საბაზრო გარემოს და კონკურენციას უწევენ ერთმანეთს სავაჭრო მარკის მსგავს იმიჯსა და მომხმარებელთა სეგმენტებში. სხვა კლასტიკები მოიცავს, როგორც დიდ, ასევე მცირე ფირმებს (მაგ: პოლივუდი ან კლასტიკი გერმანულ

* პარაგრაფში მოცემული მასალა კონსპექტური სახისაა და მთლიანად ეყრდნობა: Maickl Porter, Конкуренция; Издательский дом «Вильямс»; Санкт-Петербург, Москва, Киев, 2002, с.162-279

ქიმიურ მრეწველობაში). ზოგიერთები ორიენტაციას აკეთებს უნივერსიტეტების კვლევით შესაძლებლობებზე, იმ დროს, როცა სხვებს არ აქვთ მნიშვნელოვანი კავშირები უნივერსიტეტებთან. კლასტერების საზღვრები მუდმივად იცვლება ახალი ფირმებისა და დარგების გამოჩენასთან ერთად, აგრეთვე, არსებული დარგების შემცირებისა და დაცემის, ადგილობრივი ორგანიზაციების განვითარებასა და შეცვლასთან ერთად.

სქემა 2.11. კალიფორნიულ მელვინეთა კლასტერი და მისი კავშირი სხვა კლასტერებთან

რატომ უნდა განვიხილოთ ეკონომიკა კლასტერების პრიზმით და არა წარმოება ან მომსახურება? უპირველეს ყოვლისა, იმ ფაქტის გამო, რომ კლასტერი უკეთესად ეთანაწყობა კონკურენციის ხასიათსა და კონკურენციული უპირატესობების მიღწევის წყაროებს. კლასტერები კონკურენციულ ბრძოლაზე გავლენას ახდენს სამი საშუალებით:

1) მასში შემაჯავალი დარგებისა და ფირმების მწარმოებლურობის ამალ-
ლებით;

2) ინვესტიციების მოზიდვითა და ამგვარად, მწარმოებლურობის ამალ-
ლებით;

3) ახალი ბიზნესის სტიმულირების საშუალებით, რაც ხელს უწყობს
ინოვაციებს და კლასტერის საზღვრების გაფართოებას.

კლასტერების წარმოშობა, ევოლუცია და დაცემა. აღმასის წესის
სხვადასხვა მხარეში შეიძლება გამოვიცნოთ კლასტერების აღმოცენების
წინაპირობები, რაც ისტორიულად ჩნდება მოცემულ რეგიონში. კომპანიის
შექმნის ერთ-ერთი მამოძრავებელია ისეთი ფაქტორების საერთო ფონდთან
ხელმისაწვდომობა, როგორცაა - სპეციალიზებული ჩვევები, საუნივერსიტე-
ტო კვლევების წარმართვა, მოსახერხებელი გეოგრაფიული მდებარეობა ან
მოცემული შემთხვევებისათვის კარგი ან შესაბამისი ინფრასტრუქტურა. მა-
გალითად, მასაჩუსეტსის შტატის მრავალი კლასტერი სათავეს იღებს ჰარ-
ვარდში წარმოებული კვლევებით. დანიური სატრანსპორტო კლასტერი დი-
დადაა დამოკიდებული ევროპის ცენტრში ყოფნასთან, წყალზე გადაზიდვე-
ბის ქსელი როტერდამში და მისი ეფექტიანობა დაკავშირებულია იმ ცოდნა-
სთან, რაც დანიელებმა ზღვაზე ცურვის ისტორიული გამოცდილებით დააგ-
როვეს.

კლასტერები შეიძლება აღმოცენდეს უჩვეულო, რთული და მაღალი
ადგილობრივი მოთხოვნის შედეგად. მაგალითად: ირიგაციული მოწყობილო-
ბების და სხვა პროგრესული სასოფლო - სამეურნეო ტექნოლოგიების
მწარმოებელი ისრაელის კლასტერი წარმოიშვა ქვეყნის სურვილის კვალო-
ბაზე უზრუნველყო საკუთარი თავი კვების პროდუქტებით უწყლობისა და
ცხელ კლიმატურ პირობებში.

გარემოსდაცვითი კლასტერი ფინეთში აღმოცენდა მისი დაბინძურების
პრობლემის შედეგად, რაც გამოიწვია ადგილობრივი გადამამუშავებელი
დარგების საქმიანობამ (მაგალითად: ლითონდამამუშავებელი და ხის მრეწ-
ველობა, ქიმიკატების წარმოება, ენერგეტიკა), ანალოგიურად აღმოცენდა
კლასტერი დიდ პიტსბურგში.

შემთხვევითობის ფაქტორს განსაკუთრებული როლი ენიჭება, თუმცა
ის საჭიროა გეოგრაფიულ მდებარეობასთან კავშირში. უფრო მეტიც, როცა
შემთხვევითობას ეთმობა მთავარი როლი განვითარების ახსნაში, ის ერთა-
დერთი არასოდესაა. გეოგრაფიული მდებარეობის გავლენა ამალლებს არა
მარტო შემთხვევითობის აღმოცენების ალბათობას, არამედ იმის ალბათობა-
საც, რომ შემთხვევითი მოვლენა იწვევს კონკურენტუნარიანი ფირმების და
დარგების აღმოცენებას. მხოლოდ შემთხვევითობით, თითქმის არასოდეს შე-
იძლება აიხსნას, თუ რა ფაქტორებმა განაპირობა კლასტერების აღმოცენე-
ბა და რატომ შეინიშნება შემდგომში მათი განვითარება და ზრდა.

კლასტერების განვითარებაზე მიმართული ადეკვატური პოლიტიკა, უნ-
და აიგოს არსებული ან აღმოცენებული დარგების განვითარებით, რომე-
ლიც ბაზარმა უკვე გამოსცადა.

ჯანსაღ და სიცოცხლისუნარიან კლასტერში, ფირმების საწყისი კრი-
ტიკული მასა აძლიერებს თვითგაძლიერების პროცესს, რომელშიც ჩნდება
ადგილობრივი სპეციალიზებული მიმწოდებლები; გროვდება ინფორმაცია;
ადგილობრივ ინსტიტუტებში იწყება სპეციალური მომზადება, მიმდინარე-
ობს კვლევები, ვითარდება ინფრასტრუქტურა და მუშავდება შესაბამისი სა-

კანონმდებლო ნორმები, ამასთან კლასტერი ხდება უფრო შესამჩნევი და იზრდება მისი პრესტიჟი.

კლასტერების სრულყოფის პოლიტიკა ხშირად იცვლება. მრავალი კერძო შემთხვევის გამოკვლევის დროს შეიძლება გაეაყეთოთ დასკვნა იმის შესახებ, რომ სიღრმეში განვითარებისა და რეალური კონკურენციული უპირატესობის მისაღწევად, კლასტერებს სჭირდებათ 10 ან მეტი წელი - ესაა ერთ-ერთი იმ მიზეზთაგანი, თუ რატომაც, რომ მთავრობები 4-წლიანი საარჩევნო პერიოდის გამო, არ არიან დაინტერესებულნი შექმნან კლასტერი.

კლასტერების ურთიერთგადაკვეთა გვიჩვენებს მათი განვითარების განსაზღვრულ იმპულსებს, როგორცაა: სხვადასხვა იდეა, უნარები, ჩვევები და ტექნოლოგიები, რომლებიც დამახასიათებელია სხვადასხვა კლასტერი-სათვის, რომელთა ურთიერთგადაკვეთა იწვევს ბიზნესის ახალი მიმართულებების წარმოქმნას. რიგი გადამკვეთი კლასტერის არსებობა კიდევ უფრო ამცირებს ბიზნესში შესვლის ბარიერებს, ვინაიდან ასეთი შესვლის შესაძლებლობები უზრუნველყოფილია ერთდროულად რამდენიმე მიმართულებით. განსხვავებები აზროვნებისა და გადაწყვეტილებების მიღებაში, ასტიმულირებს ინოვაციებს. როგორც ნაციონალურ, ასევე გლობალურ ეკონომიკაში კლასტერების განვითარება შეიძლება დაჩქარდეს მასში მონაწილეთა ჩართვით სხვა ქვეყნებიდან. მწარმოებლები ან ინდივიდები, ვისაც აქვს საკუთარი იდეა, მიგრირებენ ასეთი კლასტერის რეგიონში, ვინაიდან ზრდადი კლასტერი სიგნალია შესაძლებლობის არსებობის შესახებ. კლასტერში წარმატების მიღწევის შემთხვევები აღვივებს დაინტერესებას ყველაზე ნიჭიერი ადამიანების მხრიდან.

კლასტერი, რომელშიც მრავალი მონაწილე კონკურირებს გლობალურ მასშტაბებში, უფრო ჯანსაღია, ვინაიდან ეს არა მხოლოდ ახალ შესაძლებლობებს ხსნის ზრდისათვის, არამედ ამდიდრებს ცოდნით და ასტიმულირებს ახალი იდეების აღმოცენებას. უპირატესობის შენარჩუნების მიზნით, კლასტერის მონაწილეთა ლოკალიზაციაზე მიმართული ნებისმიერი ძალისხმევა, გამოიწვევს განვითარების არასწორ მიმართულებას და უარყოფითად იმოქმედებს მწარმოებლურობაზე.

აღმოცენებული კლასტერი ვერ განვითარდება, თუ ბაზარზე მოქმედი ძალები და აქ აღწერილი უკუკავშირები იქნება სუსტი ან არ იმუშავებს. მაგალითად, ადგილობრივ ინსტიტუტებს შეიძლება ჰქონდეს სხვა ამოცანები, კლასტერთან დაკავშირებული უცხოური ინვესტიციები შეიძლება დაბლოკილი იყოს მთავრობის პოლიტიკით, დომინირებულმა ფირმებმა ან კლასტერებმა შეიძლება არ მიიღონ ახალი კონკურენცია, ძირითადი მიმწოდებლები შეიძლება სხვა ადგილზე მუშაობდნენ, ხელოვნურმა ბარიერებმა ახალი საქმის წამოწყების გზაზე შეიძლება შეასუსტოს კონკურენცია და შეანელოს განახლებისა და სპეციალიზაციის პროცესები.

პრინციპში, კლასტერი კონკურენტუნარიანი შეიძლება დარჩეს ასწლეულების მანძილზე, ხოლო ის, რომელიც აღწევს ნაკლებ წარმატებას, ყვავის სულ ცოტა ათწლეულების მანძილზე მაინც. თუმცა, სწორედ ისე, როგორც არ არის გარანტირებული კლასტერის განვითარება, არაა გარანტირებული მათი კონკურენტუნარიანობის შენარჩუნება.

კლასტერის დასუსტების და დაცემის მიზეზები შეიძლება დაჯგუფდეს ორ დიდ კატეგორიად: **ენდოგენური** მიზეზები, რომელიც თავისთავად ლოკალიზაციის შედეგია და **ეგზოგენური**, დაკავშირებულია კლასტერის გა-

ფართობასთან ან გარემოში ნაპრალების გამოჩენასთან.

დაცემის ენდოგენური მიზეზია კლასტერის შიდა მოუქნელობა, რაც ამცირებს მწარმოებლურობას და აჩერებს ინოვაციებს. გაერთიანების შემზღველადი წესების შემოღება ან კანონმდებლობის მოუქნელობა განაპირობებს მწარმოებლურობის ზრდის შენელებას. მომეტებულმა კონსოლიდაციამ, ურთიერთგაგებამ, კარტელების ან კონკურენციის სხვა ბარიერმა შეიძლება დაანგროს ლოკალური შეჯიბრება. ისეთი ორგანიზაციები, როგორცაა სკოლები და ინსტიტუტები, შეიძლება განიცდიდნენ საკუთარ მოუქნელობას და უუნარო აღმოჩნდნენ სრულყოფისა და ცვლილებების ასპექტით. კლასტერის წევრთა ჯგუფური აზროვნება მოქნილობის დაკარგვის კიდევ ერთი ფორმაა. კლასტერებში ასეთ მოუქნელობას აქვს ტენდენცია აღმოცენდეს იმ რეგიონებში, სადაც მთავრობა აჩერებს კონკურენციულ ბრძოლას ან ერევა მასში. შიდა სიხისტის აღმოცენებისას სრულყოფისა და განახლების ტემპი კლასტერში მცირდება. დანახარჯების ზრდა ბიზნესისათვის სპობს სრულყოფის უნარს. ასეთმა სიხისტემ, თავის დროზე გარკვეული ზიანი მიაყენა გერმანიასა და შვეიცარიას.

კლასტერების სიჯანსაღის დასტურია **განახლების სისწრაფე**. კლასტერი, რომელშიც ჩაიდება ინვესტიციები და მიმდინარეობს განახლება მისი ბაზირების ადგილზე, გაცილებით ნაკლები ალბათობით აღმოჩნდება დაცემის სტადიაში, ვიდრე ის კლასტერი, რომელიც მწარმოებლურობას ამალღებს საქმიანობის შეკვეცისა და რესურსების გარედან უზრუნველყოფით.

მთავრობის როლი. ეკონომიკაში მთავრობის ძირითადი მისიაა მაკროეკონომიკური და პოლიტიკური სტაბილურობის მიღწევა. მთავრობა ამას ახორციელებს მყარი სამთავრობო ორგანიზაციების შექმნით, რომლებიც თანხმობაშია ეკონომიკის საბაზო სტრუქტურებთან, აგრეთვე, მაკროეკონომიკაში მყარი პოლიტიკის გატარებით, რომელიც ასევე მოიცავს სიფრთხილეს საფინანსო საკითხებსა და ინფლაციის დაბალი დონის შენარჩუნებაში.

სამთავრობო საქმიანობაში **მეორე ადგილზე** დგას მიკროეკონომიკის დონეზე საერთო მწარმოებლურობის ზრდა, საერთო მიზნობრივი დაბანდებების ეფექტიანობისა და ხარისხის ამალღების საშუალებით იმ საქმიანობათა სახეობებში, რომელიც წარმოდგენილია „ალმასში“ (განათლებული სამუშაო ძალის მიღება, შესაბამისი ინფრასტრუქტურის შექმნა, ეკონომიკური ინფორმაციის მისაღებად სიზუსტისა და თანადროულობის უზრუნველყოფა). საწარმოო ფაქტორები ყველა ეკონომიკაში წარმოადგენს საფუძველს, რომელზეც შენდება სხვა დანარჩენი. გამოკვლეულია, რომ **უფრო გაღამწვევტია სამთავრობო ზეგავლენა მიკროეკონომიკურ დონეზე**.

მთავრობის **მესამე ფუნქციაა** მიკროეკონომიკის დონეზე საერთო სამოქმედო წესების დადგენა და იმ მოტივების აღმოცენება-დამკვიდრება, რაც მართავს კონკურენციულ ბრძოლას იმდაგვარად, რომ მან განაპირობოს მწარმოებლურობის ზრდა. ასეთი წესები და სტიმულები გულისხმობს კონკურენციის პოლიტიკასაც, რომელიც იწვევს შეჯიბრის გაძლიერებას, საგადასახადო სისტემის და ინტელექტუალური საკუთრების სფეროში კანონმდებლობის გაუმჯობესების საფუძველზე განაპირობებს ინვესტირებას, გასაგები და ეფექტიანი საკანონმდებლო სისტემა, კანონები, რომლებიც უზრუნველყოფს მომხმარებელთა უფლებების დაცვას, კორპორაციული მართვის წესებს, რომელთა შესაბამისად მენეჯერს აქვს პასუხისმგებლობა მუშაობაზე, აგრეთვე ეფექტიანი საკანონმდებლო პროცესი, რომელიც უზრუნ-

ველყოფს არა მხოლოდ მოცემული მომენტისათვის არსებული მდგომარეობის შენარჩუნებას, არამედ მუდმივი განახლების შესაძლებლობას. მთავრობის მეოთხე რილი კლასტერის განვითარებისა და სრულყოფის შესაძლებლობის უზრუნველყოფით ვლინდება.

მეცნიერულად დასაბუთებული გრძელვადიანი ეკონომიკური პროგრამის ან საბოლოო ანგარიშით, ეკონომიკაში მთავრობის ფუნქციაა ნათელი, ცვლილებების პროცესის შემუშავება და დანერგვა, რომელიც საამისოდ მოახდენს მთავრობის, ბიზნესის, ორგანიზაციების და მოქალაქეების, ასევე ადგილობრივი კლასტერების სრული მასივის მობილიზაციას.

ეკონომიკის პროგრესი შეიძლება დაირღვეს როგორც უმოქმედობით, ასევე აუცილებელი ნაბიჯების არასათანადო აღქმითა და გააზრებით. ეკონომიკურ განახლებას ეწინააღმდეგება „ძლიერი“ ძალა, რაც აღმოცენდება როგორც კონკურენტუნარიანობაზე მოძველებული შეხედულებებით, ასევე არსებული სიტუაციის საფუძველზე ფორმირებული გაყინული ინტერესებით.

კლასტერის შექმნა გრძელი და რთული პროცესია, მასში შესაბამისი ინსტიტუტების ჩართვას შეუძლია უზრუნველყოს ზემოაღნიშნული ძალებისადმი შეწინააღმდეგება. ამ პროცესმა უნდა მოიცვას ყველა ძირითადი მომენტი და ამაღლდეს ნებისმიერი კონკრეტული ადმინისტრაციის ან მთავრობის პოლიტიკაზე მალა. ასეთმა პროცესმა უნდა მოიცვას დარგებზე, აგრეთვე კლასტერების სრულყოფაზე ზემოქმედი ძირითადი პირობები. იდეალში ის უნდა ხორციელდებოდეს როგორც ნაციონალურ დონეზე, ასევე თითოეული რეგიონისა და ქალაქის დონეზე. ყველა კლასტერი პრიორიტეტულია და წარმოადგენს პოტენციალს კეთილდღეობის ამაღლებაში. მნიშვნელობა აქვს, უწინარეს ყოვლისა, არა იმას, თუ რით აღმოჩნდება კონკურენტუნარიანი კონკრეტული ქვეყანა (ან რეგიონი), არამედ ის, თუ როგორ ხორციელდება კონკურენციული ბრძოლა.

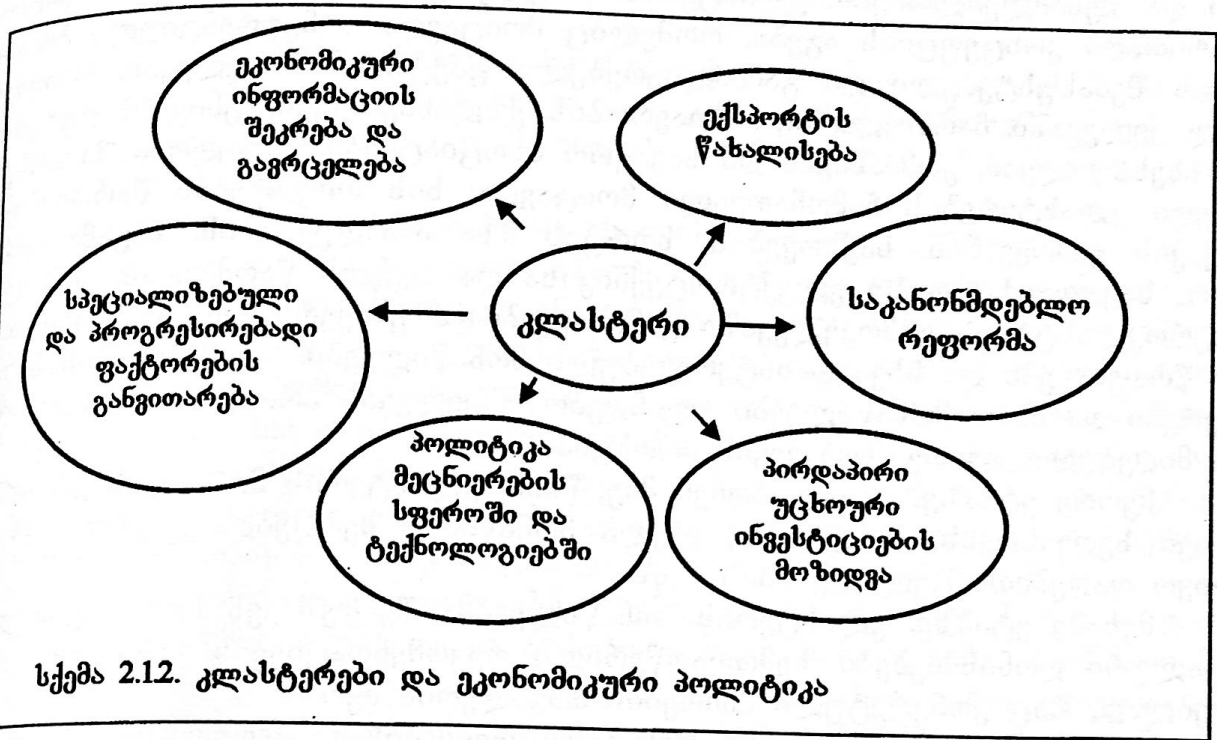
კლასტერების არსებობას შეუძლია შეამსუბუქოს ცვალებად ეკონომიკურ პირობებზე ადგილობრივი ფირმების მორგების პროცესი, რაც უფრო მეტად ამცირებს ადგილობრივი ეკონომიკის რისკს.

კლასტერები, აღმასის წესთან ერთად, აჩვენებს პროცესს, რომელშიც მიმდინარეობს რეალური კეთილდღეობის შექმნა ეკონომიკაში ცვლილებების საშუალებით - კონკურენტუნარიანობა უფრო ძლიერია, ხოლო კონკურენცია - ქმედითი. ამასთან, სტრუქტურები რომლებიც არ ეწევიან ეკონომიკურ საქმიანობას, ღია კონკურენციით გაცილებით მეტს იგებენ.

განვითარებად ქვეყნებში კლასტერის ზრდის დიდი მასტიმულირებელი ძალაა უცხოური ინვესტიციების მოზიდვა - რომელიმე დარგში ერთი ან რამდენიმე ტრანსნაციონალური კომპანიის მოსვლა. ამას შეუძლია სხვა კომპანიების ინტერესების გაღვივება, რაც თავის მხრივ, ასტიმულირებს განვითარებას რეგიონში. თუმცა, მარტო უცხოური ინვესტიციები არასაკმარისია კლასტერის ასაგებად. აუცილებელია აგრეთვე სისტემატური ძალისხმევა ადგილობრივი პირობების გასაუმჯობესებლად, რომელიც მოცემულია აღმასის წესში.

კლასტერების კონცეფცია უზრუნველყოფს პოლიტიკას მრავალ სფეროში, აზროვნების განსაკუთრებული ფორმის განვითარებას, რაც ნაჩვენებია სქემაზე 21.2.

საქართველოს მთავრობის განცხადებით, კლასტერების განვითარების მიზანმიმართული პოლიტიკის განხორციელების მიზნად ისახავს ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების ხარისხის ამაღლებას და მოსახლეობის ცხოვრების დონის ამაღლებას.

კლასტერის ცნებაზე დამყარებულ აზროვნებას, სხვა მიმართულებებს შორის, შეუძლია პოლიტიკა მიმართოს მეცნიერებასა და ტექნოლოგიასთან, განათლებასა და პროფესიულ მომზადებასთან, ექსპორტსა და უცხოურ ინვესტიციებთან თანამშრომლობაზე. ეს კი ეკონომიკის მართვაში განაპირობებს კლასტერის კონცეფციის გამოყენების დიდ უპირატესობას.

ბიკროკლასტერი კატალონიაში. კატალონია ესპანეთის ერთ-ერთი ოლქია, სადაც დღეისათვის მოსახლეობის 12,3% ცხოვრობს. კატალონიაზე მოდის ქვეყნის მშპ-ს 25%, რაც საუკეთესო მაჩვენებელია ესპანეთში. 2011 წელს კატალონია მშპ-ს მიხედვით მსოფლიოში ქვეყნების ყველაზე განვითარებულ ქვედანაყოფთა შორის საუკეთესო ორმოცდაათეულში მოხვდა. იგი ევროპის ე.წ. „ოთხი ძრავიდან“ ერთ-ერთია¹. აღნიშნული შედეგების მიღწევას საფუძველი ჩაუყარა XX საუკუნის 90-იან წლებში კატალონიაში განხორციელებულმა ეკონომიკურმა პოლიტიკამ. 1989 წლის დეკემბერში ესპანეთის მრეწველობის, შრომისა და ვაჭრობის სამინისტროს სათავეში ჩაუდგა ენტონი საბირა, რომელსაც პროფ. მ. პორტერის ნაშრომი „ერების კონკურენციული უპირატესობები“ ხელნაწერის სახით ქონდა. მან ნაშრომის რამდენიმე ეგზემპლარი სამინისტროში გაავრცელა და 1992 წელს ევროპის საერთო ბაზარზე ესპანეთის შესვლის წინ გადაწყვიტა კატალონიაში ახალი სამრეწველო პოლიტიკის შემუშავება კლასტერების კონცეფციის გამოყენებით. უპირველეს ყოვლისა, მინისტრმა მიმართა ბარსელონის ბიზნესის უმაღლესი სკოლის პროფესორებს: ე. ბალარინსა და ჯ. ფაუსუს წინადადებით, კატალონიის მრეწველობის შესასწავლად გამოეყენებინათ კლასტერის მეთოდი. მათ მიერ ჩატარებული წინასწარი გამოკვლევა გაფართოებული ანგარიშის საფუძველი გახდა, რომელიც მოამზადა საკონსულტაციო ფირმამ.

კატალონიაში კლასტერების გამოკვლევის პროცესი 3 ეტაპად მიმდინარეობდა:

პირველ ეტაპზე, განისაზღვრა კლასტერისთვის არსებული პრობლემე-

¹www.en.wikipedia.org

ბი და შესაძლებლობები. კლასტერის სრულყოფის მიზნით მიმდინარეობდა ძირითადი კონცეფციის აგება, რომელიც მოიცავდა კონკურენციული ბრძოლის შემასუსტებელი და გამაძლიერებელი ფაქტორების კვლევას. თითოეულ კვლევაში ჩართული იყო მთავრობის ქვედანაყოფები, უნივერსიტეტები, ბიზნესსკოლები, კომპანიები და სავაჭრო ასოციაციები. კატალონიაში არსებული კლასტერების ჩამონათვალი მოიცავდა: ხის თოჯინების წარმოებას, ტყავის გამოყვანას, ნაქსოვების, ხორცის მზა პროდუქტების, საგამომცემლო, საყოფაცხოვრებო ელექტროტექნიკისა და ავეჯის წარმოებას. ყოველი მიკროკლასტერის გამოკვლევაში განიხილებოდა უნივერსიტეტები, ფირმები, მიმწოდებლები და სხვა დაინტერესებული მონაწილეები. კლასტერების საზღვრები და მათი მონაწილეები ვლინდებოდა კვლევის პროცესში. წესად იქნა მიღებული თვითგამორკვევის პრონციპი.

მეორე ეტაპზე, ცდილობდნენ მიეღწიათ კლასტერის მომავლის ერთობლივი ხედვისთვის, რომელშიც ყველა მონაწილე შექმნებდა გაერთიანებულიყო დადებითი ცვლილებების ქვეშ.

მესამე ეტაპზე, კლასტერის მონაწილეებმა შეიმუშავეს სტრატეგია და რეალური ღონისძიებები ზემოთაღწერილი რეკომენდაციების განსახორციელებლად, რაც კონკრეტული პირების მოვალეობა იყო.

კატალონიის მიკროკლასტერის გამოცდილების გაკვეთილები:

1) კლასტერის ორგანიზებისთვის ერთ-ერთი ძირითადი უპირატესობაა ერთობლივი შესაძლებლობების კვლევა და არა საერთო პრობლემების განხილვა;

2) ლიდერები მიუთითებდნენ კლასტერების ჩამოყალიბების საწყის პროცესში საზოგადოების მხრიდან ზედმეტი ყურადღებისა და ინფორმირებულობის უარყოფით გავლენაზე. აღნიშნული ეფექტის მინიმიზაციით შესაძლებელია თავიდან იქნეს აცილებული არარეალური მოლოდინები და პოლიტიკური და სხვა სახის ოპოზიციების ფორმირება;

3) მოცემულ კლასტერში გამოჩენილმა ლიდერებმა ბევრი უნდა გააკეთონ ამ კლასტერის წარმატებისა და სრულყოფისთვის.

კლასტერთან დაკავშირებული ინიციატივები ძალზე მომგებიანი იყო მინისტრ ე. საბირას¹ მხრიდან მუდმივი მხარდაჭერისა და კონტროლის წყალობით, რომელმაც თავისი ეკონომიკური მომზადებითა და ორიენტაციით შექმლო ეკონომიკური პროცესების იზოლირება პოლიტიკისგან.

¹ პროფ. ე. საბირა დღეისათვის აქტიურადაა ჩაბმული ევროპაში კლასტერებთან დაკავშირებულ ყველა მიმდინარე ღონისძიებასა და პროცესში. იგი ყოველწლიურად ძალიან ბევრ ინიციატივას ხელმძღვანელობს ბარსელონის უნივერსიტეტში, მათ შორის კლასტერების საზაფხულო სკოლას ახალგაზრდებისთვის.

2.2. კლასტერების პოლიტიკის ევროპული ნაბიჯები*

ევროპის საერთაშორისო კონკურენტუნარიანობის ამაღლების მიზნით შემუშავებულ ეკონომიკურ პოლიტიკაში კლასტერებს ერთ-ერთი ცენტრალური ადგილი უკავია, რაც დასტურდება 2006 წლიდან ამ მიმართულებით გადადგმული ნაბიჯებით.

კლასტერების პოლიტიკა მოიცავს ლისაბონის თანამშრომლობის ინტერესებით გათვალისწინებულ ეკონომიკურ ზრდასა და დასაქმებას, მკვლევარ-თა მობილობასა და ინოვაციებში ინვესტირებას, რაც ჩადებულია ევროპული კვლევითი სივრცის ფორმირების სტრატეგიაში. აღნიშნულის გარდა, ტერიტორიული თანამშრომლობის ევროპული გაერთიანებები, ბაზრის წამყვანი ინიციატივები და საწარმოთა ევროპული ქსელების შექმნა, ასევე თავსებადია კლასტერის ევროპულ პოლიტიკასთან. კონკურენტუნარიანი კლასტერები გეხვედება კანონში მცირე ბიზნესის შესახებ, ევროპული კვლევითი სივრცის შესახებ ლისაბონის დღის წესრიგსა და მეშვიდე ჩარჩო პროგრამაში.

ევროპა ხარჯავს მილიარდებს მრეწველობის მეცნიერებატევად დარგებში, მაგრამ ამის მიუხედავად, არსებობს იმის საშიშროება, რომ სათანადო კავშირები სუსტია და ინვესტიციები ტოვებს სამეცნიერო-კვლევით ინფრასტრუქტურას. დღეისათვის ევროპაში კლასტერის 2000-ზე მეტი ინიციატივაა, მაგრამ ევროკავშირის მესვეურთა სურვილია ისინი გადაიქცნენ მსოფლიო საინოვაციო ცენტრებად.

ევროკავშირში მდგრადი ეკონომიკური ზრდა და სამუშაო ადგილების შექმნა დიდადაა დამოკიდებული ინოვაციებზე, როგორც ევროპის კონკურენტუნარიანობის ძირითად გამწვევ ძალაზე. ამ ფაქტის საყოველთაოდ აღიარების შედეგად ევროკავშირმა 2006 წლის 4 დეკემბერს მიიღო **ინოვაციის ფართო სტრატეგია**¹. 2006 წლის 13 სექტემბერს მიღებული იქნა ევროკომისიის კომუნიკაცია კლასტერების გაძლიერების შესახებ,² სადაც აღინიშნა საინოვაციო საქმიანობის ხელშეწყობის მიზნით, კონკურენტული კლასტერების წახალისების შესახებ. კლასტერების მართვის ეფექტიანობის მისაღწევად 2006 წლის დეკემბერში „ევროპა ინოვა“-ს ფარგლებში შეიქმნა „მაღალი დონის მენეჯერთა კლასტერების სახელმძღვანელო ჯგუფი“.

დაეყრდნო რა რეგიონულ, ეროვნულ და ევროკავშირის დონეზე არსებულ გამოცდილებასა და კლასტერების პოლიტიკას, ევროკავშირმა 2008 წლის იანვარში მიიღო **ევროპული კლასტერების მემორანდუმი (European Cluster Memorandum)**³, რაც კლასტერების განვითარების შემდგომი სტიმულირების მნიშვნელოვანი ნაბიჯი იყო.

* პარაგრაფში მოცემული მასალა განახლებულია და ეყრდნობა: ი. გაგნიძე, კლასტერების პოლიტიკის ევროპული ნაბიჯები და საქართველო, საქართველოს ეკონომიკისა და სამართლის სასწავლო უნივერსიტეტი, პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტი, I საუნივერსიტეტთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია „ეკონომიკისა და ბიზნესის განვითარების ტენდენციები საქართველოში“, თბ., 2010, გვ.19-22.

¹ Commission Communication “Putting knowledge into practice: A broad-based innovation strategy for the EU”, COM(2006) 502 final, available at:

http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2006/com2006_0502en01.pdf.

² http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/intm/91989.pdf.

³ http://www.proinno-europe.eu/NWEV/uploaded_documents/European_Cluster_Memorandum.pdf.

2008 წლის 17 ოქტომბერს ევროკომისიამ მიიღო კომუნიკაცია „ევროკავშირში მსოფლიო კლასის კლასტერებისკენ: ინოვაციის ფართო სტრატეგიის იმპლემენტაცია“ (Towards world-class clusters in the European Union: Implementing the broad-based innovation strategy)¹, სადაც მითითებულია რეგიონული კლასტერების განვითარების აუცილებლობასა და მათი საშუალებით ქსელების ფორმირებაზე.

ევროპა ინტერკლასტერი (Europa InterCluster)² შეიქმნა 2007 წლის თებერვალში. იგი არის კლასტერების კოოპერაციის ევროპული პლატფორმა და შეიქმნა რამდენიმე კლასტერის ორგანიზაციის ქვემოდასრული ინიციატივის საფუძველზე. ის კლასტერების მცირე რაოდენობის კავშირის საფუძველზე შექმნილი არამომგებიანი ორგანიზაციაა. მისი მიზანია მწვავე გლობალური კონკურენციის პირობებში ევროპული კლასტერების კონკურენტუნარიანობის შენარჩუნება და ამაღლება. ასევე მან ხელი უნდა შეუწყოს სინერგიას მაღალი დამატებული ღირებულების მქონე პროდუქტებისა და მომსახურების შექმნის მიზნით, რათა დამუშავდეს ახალი ევროპული სამრეწველო პროექტები. კლასტერების კოოპერაციის სამი შესაძლო ფორმა განიხილება:

1. თანამშრომლობა ინფორმაციის გაცვლის საფუძველზე;
2. თანამშრომლობა კოორდინაციის საფუძველზე;
3. თანამშრომლობა ინტეგრაციის საფუძველზე.

ევროპა ინტერკლასტერში მოქმედებს კრეატიული სამრეწველო დარგების ინტერკლასტერის კლუბი (Creative Industries InterCluster Club). იგი შექმნილია რამდენიმე მიმართულებით, კერძოდ, ბიოპროდუქტები, ეკოტრანსპორტი, საინჟინრო, მშენებლობა, მდგრადი ქალაქები და სხვა ბაზრები. მრავალდონისძიებათა შორის აღსანიშნავია 2011 წლის ნოემბერში ვარშავაში ჩატარებული სამეცნიერო კონფერენცია, რომელიც მიემდგვნა ნორვეგიული, გერმანული და პოლონური კლასტერების სამომავლო კოოპერაციის საკითხებს; 2011 წლის 18 მაისს ხელმოწერილი მემორანდუმი ბრაზილიურ კლასტერებთან ურთიერთკავშირის შესახებ და სხვა.

ევროპაში შექმნილია ევროპული კლასტერების სრულყოფის ინიციატივა (European Cluster Excellence Initiative)³, რომელიც თავს უყრის დიდი გამოცდილების მქონე პირებსა და ორგანიზაციებს, საიმისოდ, რომ განსაზღვრონ და შექმნან ხარისხის მაჩვენებელთა და ექსპერტულ შეფასებათა დიდი ბაზა, კლასტერების მართვის პროცედურის შესაფასებლად. ინიციატივა ფინანსდება კონკურენტუნარიანობისა და ინოვაციების პროგრამით (Competitiveness and Innovation Programme), როგორც საწარმოებისა და მრეწველობის ევროკომისიის გენერალური დირექტორატის (European Commission DG Enterprise & Industry) ერთ-ერთი საშუალება. მასში მოდულის სახით გაერთიანებულია ევროპული კლასტერების კოლაბორაციის პლატფორმა და კლასტერების მენეჯერთა კლუბი.

¹ Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions - Towards world-class clusters in the European Union: Implementing the broad-based innovation strategy.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0652:FIN:en:PDF>.

² <http://intercluster.eu>

³ <http://www.cluster-excellence.eu>

ევროპული კლასტერების კოლაბორაციის პლატფორმა (European Cluster Collaboration Platform)¹, წარმოადგენს ხარისხიან პირდაპირ ინფორმაციას და ქსელს კლასტერებისთვის (ორგანიზაციებისა და წევრებისთვის), ველზე ამდღედეს მათი კონკურენტუნარიანობა. სხვათა გვერდით, აქ ინტენსიურია თანამშრომლობა ბრაზილიაში, იაპონიაში, კორეის რესპუბლიკასა და ინდოეთში მოქმედ კლასტერებთან. ეს სრულიად ახალი, დიდი შესაძრის მონაწილეებს შორის ხიდების შესაქმნელად. მისი საბოლოო მიზანია შრომლობის გაღრმავება.

კლასტერების მენეჯერთა კლუბი (European Cluster managers' Club - ECMC)² არის ინდივიდთა ასოციაცია ევროპული კლასტერების მენეჯერთა და პრაქტიკოსებისთვის. აქ კლასტერის მენეჯერს შეუძლია კლასტერის მენეჯმენტის პრობლემები გაუზიაროს და გააანალიზოს კლუბის სტილში, მარტივადაა ხელმისაწვდომი მაღალი ხარისხის მომსახურება მისი ყოველდღიური სამუშაოს გასაუმჯობესებლად, მოსაზრებებისა და გამოცდილების გაზიარების საფუძველზე მას ძალუძს ახალი ამოცანების გადაწყვეტა, აქ მუდმივი სწრაფვაა კლასტერის მართვის გასაუმჯობესებლად.

ევროპული კლასტერების ალიანსი (European Cluster Alliance -ECA)³ დაფუძნდა 2006 წლის სექტემბერში და წარმოადგენს ევროკავშირის დონეზე პოლიტიკის საკითხებში ნაციონალურ და რეგიონულ ორგანოებს შორის მუდმივი დიალოგის ხელშემწყობ ღია პლატფორმას. კლასტერების ალიანსი ხელს უწყობს კლასტერის ინიციატივების რესურსების გაერთიანებას, თავიდან იცილებს დუბლირებას და ამცირებს კლასტერების ინიციატივების ფრაგმენტაციას ევროპაში. კლასტერების ევროპული ალიანსი არის „პრო ინო ევროპა“ ინიციატივის ნაწილი და დაფინანსებულია კონკურენტუნარიანობისა და ინოვაციის პროგრამით.

„პრო ინო ევროპა“ (PRO INNO Europe)⁴ არის საწარმოებისა და მრეწველობის ევროკომისიის გენერალური დირექტორატის მიერ შექმნილი ინიციატივა საიმისოდ, რომ იყოს პოლიტიკისა და თანამშრომლობის ინოვაციური ანალიზის კოორდინატორი ევროპაში. მისი მიზანია დაეხმაროს ევროპულ საწარმოებს სწრაფად და უკეთესად მიაღწიონ ინოვაციებს, შეასრულოს შემავსებელი როლი საინოვაციო პროცესების მხარდაჭერის დროს, რაც მთელს ევროპაში მიმდინარეობს, როგორც ნაციონალურ, ასევე რეგიონულ და ლოკალურ დონეზე. აღნიშნულის განსახორციელებლად ინიციატივა ასრულებს მნიშვნელოვან როლს ნაციონალური და რეგიონული ინოვაციური პოლიტიკის მონაწილეთა მხარდასაჭერად. „პრო ინო“ შედგება 5 ბლოკისგან, რომელიც უზრუნველყოფს კომპლექსურ სტრატეგიულ მიდგომას ახალი და უკეთესი საინოვაციო პოლიტიკის შესამუშავებლად. პრო ინოს ბლოკები უზრუნველყოფს ანალიზს, ტესტირებას, ბენჩმარკინგს, მექანიზმების შემუშავებასა და მხარდაჭერას ეკონომიკური პოლიტიკის წარ-

¹ www.cluster-collaboration.eu

² www.clustermanagersclub.eu

³ <http://www.proinno-europe.eu/page/european-cluster-alliance>

⁴ <http://www.proinno-europe.eu>

მმართველთა თანამშრომლობის შემდგომი გაღრმავების მიზნით. „პრო ინო“ ინფორმაციის, შეხედულებების, ურთიერთსწავლების და პრაქტიკული თანამშრომლობის პლატფორმაა საინოვაციო პოლიტიკის მონაწილეთა შორის.

ევროპული კლასტერების ობსერვატორია (European Cluster Observatory)¹, დაარსდა 2007 წელს და არის ყველაზე მრავალმხრივი, ამომწურავი ბაზა კლასტერებზე, კლასტერების ორგანიზაციებსა და კლასტერების ანგარიშებზე ევროპაში. ობსერვატორიას აფინანსებს ევროკომისიის დირექტორატი „ევროპა ინოვა“-ს ინიციატივის ფარგლებში. ობსერვატორიაში მომზადებულ ცნობარში მოცემულია ინფორმაცია იმ 2000-ზე მეტი კლასტერის შესახებ, რომლებიც ფუნქციონირებენ ევროპაში. კლასტერების შესახებ მონაცემები მოიცავს მათი ფუნქციონირების გეოგრაფიას ცალკეული ქვეყნის მიხედვით და სპეციალიზაციის ჭრილით.

ობსერვატორიის განახლებულ ვებგვერდზე ხელმისაწვდომია საინტერესო სამეცნიერო და პრაქტიკული მასალა, როგორცაა ინფორმაცია, კლასტერების განლაგებისა და ეკონომიკური მაჩვენებლების შესახებ, კლასტერების კალენდრის (ინფორმაცია ეხება კლასტერების შესახებ კონფერენციებს, შეხვედრებს, სემინარებს, ვორქშოფებს და სხვა), კლასტერების საკლასო ოთახის (ვიდეომასალა კლასტერებისა და კლასტერების პოლიტიკის შესახებ), კლასტერ ვიკი (კლასტერების შესახებ ენციკლოპედიური მასალა), კლასტერების ბიბლიოთეკა (კლასტერებთან დაკავშირებული დოკუმენტები, პოლიტიკის ანგარიშები, რეგიონული კლასტერების ანგარიშები და კლასტერების ქეისები) და სხვა. ხელმოწერის სისტემა დაინტერესებულ პირებს აწვდის მათთვის საინტერესო ინფორმაციას.

ობსერვატორიას მართავს სტოქჰოლმის ეკონომიკის სკოლის **სტრატეგიისა და კონკურენტუნარიანობის ცენტრი (Center for Strategy and Competitiveness - CSC)**².

„ევროპა ინოვა“ (**EUROPE INNOVA**)³ არის ინიციატივა, რომელიც ცდილობს გახდეს ყველა იმ უახლესი საშუალებისა და ინსტრუმენტების ლაბორატორია, რაც ხელს შეუწყობს ინოვაციებსა და კონკურენტუნარიანობას (**Competitiveness and Innovation Framework Programme - CIP**). ის თავს უყრის ინოვაციების ხელშემწყობ საზოგადოებრივ და კერძო პროვადერებს, როგორცაა ინოვაციების სააგენტოები, ტექნოლოგიების გადაცემის ოფისები, ბიზნესინკუბატორები, ფინანსური შუამავლები, კლასტერებში შემავალი ორგანიზაციები და სხვა⁴.

„ევროპა ინოვა“-ს ნაწილია **ევროპული საინოვაციო პლატფორმა კლასტერებისთვის (European Innovation Platform for Clusters - Cluster-IP)**⁵. იგი კლასტერში გაერთიანებული ფირმებისთვის საინოვაციო მხარდაჭერის ახალი ან უკეთესი მეთოდებისა და საშუალებების შემუშავებით, ხელს უწყობს ტრანსნაციონალური კავშირების ჩამოყალიბებას კლასტერების ორგანიზაციებს შორის.

¹ www.clusterobservatory.eu

² <http://www.hhs.se/csc>

³ <http://www.europe-innova.eu>

⁴ www.europe-innova.org

⁵ www.europe-innova.eu

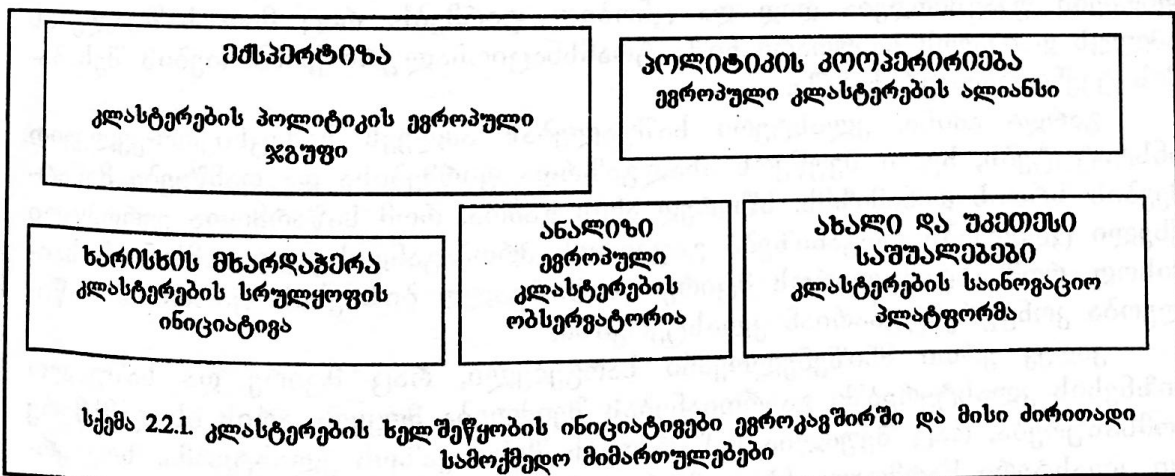
მსოფლიო მასშტაბით ასევე ცნობილია არა მარტო მეცნიერთა, არამედ პრაქტიკოსთა ქსელური გაერთიანებები. კერძოდ, კონკურენტუნარიანობის ინსტიტუტი (TCI) არის კონკურენტუნარიანობის, კლასტერებისა და ინოვაციების სფეროში მოღვაწე პრაქტიკოსთა გლობალური ქსელი. იგი არის არამომგებიანი, არასამთავრობო ორგანიზაცია, მას ჰყავს 1700 წევრი მსოფლიოს 98 ქვეყნიდან, რომელთა საწევრო გადასახადი შეადგენს ორგანიზაციის ძირითად შემოსავალს¹.

ზემოაღნიშნულის დიდი მნიშვნელობის გამო, 2008 წლის 22 ოქტომბერს, ევროკომისიამ დააფუძნა „ევროპული კლასტერების პოლიტიკის ჯგუფი“ (European Cluster Policy Group - ECPG)², რომლის მიზანია ხელი შეუწყოს და ამაღლდეს კლასტერების ავტორიტეტი და მოზიდული იქნეს ფინანსები. ეს იყო 18 თვიანი პროექტი სათანადო მიზნების მისაღწევად.

კლასტერების ხელშეწყობის მიზნით ევროკავშირში დაწყებული ზემოაღნიშნული ინიციატივების ძირითადი სამოქმედო მიმართულებები მოცემულია სქემაზე 2.2.1³.

ევროკავშირის ქვეყნებში ეკონომიკის მესვეურთა დამოკიდებულება კლასტერების პოლიტიკისადმი განსხვავებულია. თუმცა, აღნიშნულის მიუხედავად, კლასტერები სწრაფად ხდება მრეწველობის ორგანიზაციის პოპულარული იარაღი და ეკონომიკის გააქტიურების კარგი საშუალება. კლასტერები სამეცნიერო-კვლევითი და რეგიონული პოლიტიკის შემუშავების მყარი საფუძველია.

კლასტერები, უპირველეს ყოვლისა, განიხილება როგორც საბაზრო მოვლენა და არა - მთავრობის მხრიდან შერჩეული და შემუშავებული. აღნიშნულის მიუხედავად, 1990-იანი წლების ბოლოდან, ეკის წევრი სახელმწიფოს მრავალი მთავრობა ცდილობს ასტიმულიროს უნივერსიტეტები და სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტები საიმისოდ, რომ მონაწილეობა მიიღონ ძლიერი კლასტერების აღმოცენება-ჩამოყალიბებაში. ზოგჯერ თვლიან, რომ მთავრობის ჩარევა კლასტერების ხელშეწყობის მიზნით, არაეფექტიანია, ვინაიდან ეს ხელს უშლის დინამიკური კლასტერის ჩამოყალიბებას.

¹ <http://www.competitiveness.org>

² <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:288:0007:0011:en:PDF>. COMMISSION DECISION of 22 October 2008; setting up a European Cluster Policy Group; (2008/824/EC), (<http://www.proinno-europe.eu/ecpg>)

³ www.europe-innova.eu

ეროკომისიის მონაცემებით, ევროპაში კლასტერები მრავლადაა, მაგრამ ბაზრის ფრაგმენტაცია, დარგობრივი გამოკვლევების სუსტი კავშირები, რომ კლასტერს ყოველთვის არ აქვს აუცილებელი კრიტიკული მასა და მსოფლიო კლასის საინოვაციო პოტენციალი. სრულყოფისკენ სვლის სურვილმა აუცილებელი გახადა კლასტერების პოლიტიკისადმი სათანადო ყურადღების მიქცევა, რასაც შეუძლია დახმარება გაუწიოს არსებულ ჯგუფებს. ეკონომიკური პოლიტიკის მესვეურები მივიდნენ იმ დასკვნამდე, რომ საწარმოთა და სამეცნიერო მუშაკთა ყველა კავშირი ერთნაირ მხარდაჭერას არ იმსახურებს. ევროკავშირში ფიქრობენ, რომ ეს საბაზრო ძალებს საშუალებას მისცემს დაშალოს არაეფექტიანი კლასტერები, ხოლო ახალ დინამიკურ კლასტერებს ხელი შეუწყოს გადარჩენაში. ასეთი არაეფექტიანი ჯგუფები არ უნდა გახდეს სუბსიდიის არხები, ვინაიდან ის აფერხებს როგორც კონკურენციას, ასევე ახალი კლასტერების წარმოქმნის პროცესს. ვინაიდან სრულყოფისკენ სწრაფვა არის ნებისმიერი სასურველი პოლიტიკის ქვაკუთხედი, კლასტერების პოლიტიკის შემუშავება უნდა დაეყრდნოს მოწინავე გამოცდილების მქონე საერთაშორისო ცენტრებსა და ბაზრის მოთხოვნების წინასწარგანჭვრეტას.

კლასტერი დიდ როლს ასრულებს მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებაში, რაც ევროპაში განიხილება, როგორც სამუშაო ადგილების შექმნის მნიშვნელოვანი წყარო. ამიტომ იგი ხელს უწყობს წევრი-სახელმწიფოების ფინანსური კრიზისიდან გამოსვლის პროცესს. თუმცა, მცირე კომპანიები ხვდებიან სერიოზულ პრობლემებს ევროკავშირის მხრიდან დაფინანსების პროგრამებში მოხვედრის დროს. შესაძლებელია ისინი განიცდიდნენ საჭირო საშუალებების ნაკლებობას სიახლეების პროდუქტებად გარდაქმნის პროცესში.

კონკურენტული კლასტერი საუკეთესო გარემოა მცირე და საშუალო ბიზნესისთვის. აქ მას საშუალება აქვს გამოიყენოს სამეცნიერო-კვლევითი ინფრასტრუქტურა და უნივერსიტეტებთან კავშირი. საშუალო სიდიდის ფირმები უკავშირდება დიდ და ცნობილ ფირმებს, რაც მათ საშუალებას აძლევს დაიკავოს საკუთარი ნიშა ტრანსნაციონალური კომპანიების შესაბამის ტექნოლოგიურ ხაზში.

გარდა ამისა, კლასტერი საშუალებას აძლევს სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტებს, ხელი შეუწყოს ახალგაზრდა ფირმებისა და დამწყები მეწარმეების ზრდის დინამიზმს. სწორედ ამის გამოა, რომ საწარმოთა ევროპული ქსელი ცდილობს ორგანიზება გაუკეთოს პროპაგანდისტულ კამპანიას სამისოდ, რომ ასტიმულიროს მცირე და საშუალო ბიზნესის ფართო მონაწილეობა კონკურენტუნარიან კლასტერებში.

კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი სარგებელი, რაც მცირე და საშუალო ბიზნესის კლასტერებში გაერთიანებას შეიძლება მოყვეს, არის ის დამხმარე მომსახურება, რაც შეუძლია საწარმოებს შესთავაზოს კლასტერმა. ზოგიერთი კლასტერი წარმოადგენს კომპანიებისა და სამეცნიერო-კვლევითი ორგანიზაციების ადგილობრივი გაერთიანებების ორგანულ ჯგუფს, რომლებიც გაიზარდნენ ამა თუ იმ სფეროსთან ერთად, ხშირად კონკრეტული რეგიონული უპირატესობის წყალობით. თუმცა, სხვები - ისინი, ვინც ითვლება რომ „იმართება“ და რომლებსაც ჰყავთ ცენტრალური მაკოორდინირებელი

ორგანოები, ძლიერდება და იღებს მაქსიმალურ კონკურენციულ უპირატესობას კლასტერის ყველა წევრისთვის. კლასტერების მენეჯერებს მცირე და საშუალო ბიზნესისა და უნივერსიტეტებისთვის ხელეწიფებათ დახმარების აღმოჩენა ტექნოლოგიის გადაცემასა და ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის საკითხებში. აღნიშნავენ, რომ „ევროპაში დასაქმებულთა 38% მუშაობს კლასტერებში. კომპანია, რომელიც გაერთიანებულია კლასტერში, მწარმოებლურობისა და ინოვაციურობის მაღალ დონეს აღწევს, ხოლო ახალი ფირმა აჩვენებს მდგრადობისა და ზრდის მაღალ მაჩვენებლებს“.¹

აბ
ბი
ას
და
რ
ქ
ს
ფ
ტ
ქ
ს
ა
ნ
ი
ვი
კის
წი
ოგ

ან
ბის
წი
ომ
ფი
იდ
არ

ლო
ათი
დის
ბას
აბ

კით
არ
ქლი
საი
აწი

ლო
სარე
ეერ
რგა